

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

16 Potato[rum] guloso[rum] (Füll narren) Nole in summa. xxx. Ebetudo
s[ilicet]: inepta letitia: loquacitas: scurrilitas: immu[n]ditia [et]c. vsq[ue]
ad. xxx.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

status & persone oim deniq; hoim plena sunt nolaz. fatuoz (hangē vel narren schellen) a planta pedis vsq; ad vnicū capitis: & p oia vcz est vbi thernatis positū: Stultoz infinitus est numerus. Rogemus igit dñm vt nři misereat: & stulticias has cū alijs a cordib; nostris expels lat: & nobis spm̄ sapie infundat: q̄ est bñdici⁹ in secula seculoz. Amē.

Dominica. iij. quadragesime Oculi. xvij. Par.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. i. Sine euāgelio.

Decimasexta turba stultoz/potatoz & gulosoꝝ: passer/füller/füller narren. Cognoscunt hi nolā multas.

Prima nola est: hebetudo sensus circa intelligētiā. Facit crapula multos ascēdere fumos de cibis/caput pturbātes: q̄ sit vt acies rōnis pturbet. Hierony. Nihil adeo obruit intelligētiā/sicut comestatio & ebrietas. Sicut luxurie filia est cecitas: & appellan̄t stulti: sic gule filia hebetudo/q̄ minor est: ideo appellan̄t pueri: er ist ein kindt.

Secūda nola est: inepta letitia. Sopito gubernaculo rōnis aia de ordinat̄ in appetitu p varias passiones/ire/tristicie & auaricie/spet & timoris: & fm̄ h̄ diuersimode passionant̄ ebrii: iuxta vsus. His s̄t crē datus sunt spēs ebrietatis. In multis p̄mus sapiēs est: alter opinus. Tertius grande vocat: quartus sua crimina plorat. Quintus luxuriat: sextus p numina iurat. Septimus incedit: octauus singula vendit. Nonus nil celat/q̄ clam scit esse reuelat. Scatmū denus amat: vndenus turpia clamat. Cum fuerit plenus vomitū facit dioden⁹. Et hec oia pp̄ defectū gubernaculi rōis. Nam sopito nauclero/nauis ad flatū venti & aque mouet sine ordine: fm̄ variā tñ q̄litate nauis nō equalit̄ oēs. Sic ebrii iuxta diuersas p̄plexiones & habit⁹ acq̄sitos diuersimode deordinant̄ in affectu: q̄ vnus ridet/alius flet: hic irascit̄/ali⁹ est lete mētis. Ponit̄ tñ p his oib; vna nola. s. leticia mētis: qz oēs alie inordinate passiones ad leticiā & tristiciā ordinant̄: vt dr. ij. Ephi.

Tertia nola est: multiloquum/loquacitas. Etā in vbo & lingua accidit inordinatio. Inde est q̄ diues in lingua punitus legit̄: qz crapula seq̄t̄ loquacitas. Et ideo fm̄ Hugonē necesse est vt q̄s sit inter epulas in lingua bene custoditus.

Quarta nola est: scurrilitas/q̄ a stultis curialitas dr. i. iocularitas q̄ risum mouere solet. Plane puenit̄ hec ex defectu rōis: q̄ sicut nō p̄t cobibere vba/ita nō p̄t cobibere exteriores gest⁹. Vide si placet Athanasium Ephe. v.

Quinta nola est: imūdictia inordinata emissionē sup̄fluitatū q̄rūcūq; vel sp̄ca'r q̄tū ad emissionē semis: sicut exponit glo. Ephe. v. Plane nō solū in aia sed & in corp̄e deordinatōes p̄pter rōis absentia p̄ungūt ructuatōes/vomitū & ceteri fetores. Has qnq; nolas emi in officina

Gulosozum

beati Gregorij Moral. xxxj. z eas terfas z splēdidas a brō Tho. ij. q. effectas recepi.

Secunda nola est: comedere p̄prope. Sūt q̄ mane añ debitā horā prās dī māducāt sine necessitate infirmitatis vel laboris/aut itneratōnis/ aut alterius legitime cause. Ionathas p̄pter h̄ fere perijisse legit̄.

Septima nola est: nimis frequēter sumere cibū. Sufficit boī sano sumere bis in die cibū: frequētor est nocitura corpori.

Qui semel est deus est/bis homo: sed bestia q̄ ter.

Est demon quater: qui quinquies est sua mater.

Octava nola est: nimis delicata q̄rere. Filij Israel carnibz z epulo epulabant splēdide: Palatū tuum excitet famies/non saporos. Hugo
N Sunt nanqz q̄dā q̄z fauces satis ridicula infirmitate egorat: q̄ nisi pinguia z delicata deglutire nō p̄nt: sed q̄ eis parci ac frugales cibi oblati fuerint/ statim aut in digestionez stomachi/ aut pectoris siccitate/ aut horripulatōem capitis/ aut si q̄ sunt talia ad excusandas excusatoēs p̄tendūt. Magna fatuitas in vas corruptū meliora infundere.

Nona nola est: insolita z incōsuetā/rara notuaqz req̄rere. Sūt q̄ delicias z luxū ciboz magna p̄stantia aspnant: sed ab eis itez nō minori aut tolerabiliōri petulātia cōium ciboz vsus oīno respuit: noua q̄dē z insolita ciboz gnā exq̄runt.

Decima nola est: p̄ciosa vel sumptuosa req̄rere/non h̄ndo etiā respectū ad hoc q̄ sint magis saporosa. Nō lōge abest Cleopatra: q̄ margaritā p̄ciosissimam in p̄uitio absumpsit/ vtiqz nō sapidam.

Undecima nola est: diuersis ferculis vti intuitu delectatōis/non p̄pter statū vt reges z infirmi: sed nō sine dāno. Sic em̄ aliq̄ sūt q̄ diuisa placēt/p̄iūcta abomiabilia sūt: sic z p̄iūctio ciboz nature abomiabilis.

Duodecima nola est: nimis studiose p̄parare cibos/etiā nō p̄ciosos quēadmodū filij Heli. j. Reg. ij. Hi p̄tra morē aialū añ cibum rumināt: ideo d̄r epulas ruminat: q̄ ad explēdā gulā vespe delicias p̄parat ait Isidorus. Sūt q̄ (ait Hugo) sup̄stitiosum nimis in p̄paradis cibis studiū adhibēt/ infinita decoctionū z fricurarū z dimētorū gnā excogitātes: mō mollia/ mō dura/ mō frigida/ mō calida/ mō cocta/ mō assa: mō pipe/ mō allio/ mō cūmūo/ mō sale p̄dita/ fm̄ p̄suetudinē p̄gnant tū mulier desiderātes. Hi p̄fecto nō solū arguēdi/ sed etiā deridendi sunt: q̄ q̄si caupones ad oēm clepsidrā eliciēdi gustus gnā palatū extēdūt. Scdm̄ illud feri Bernardi in apologia sua dicētis. Quis em̄ dicere sufficit q̄t modis (vt cerera taceā) sola oua vsant̄ z verant̄: quāto studio euerunt/ subuertunt/ liquant/ durant/ diminuant̄: z nūc q̄dez frica/ nūc assa/ nūc farsa/ nūc mixtum/ nūc singillatim apponunt̄: vt q̄d aut̄ bec oīa/ nisi vt soli fastidio p̄sulatur zc.

Tredecima nola est: sup̄flua comedere sup̄ necessitatē: vt Sodomitae Ezech. xvj. Sed sentiūt fatui hi penā. Hierony. em̄ ait: Pluuia ilz

la optima est q̄ sensim descēdit: subit⁹ aut̄ ⁊ nimis p̄ceps imber arua subuerit. Similr̄ nimis cibo nocet.

Decimaquarta nola est: nimis atide ⁊ ardēter comedere: sicut Esau lenticulā. Signū auaritat̄ est: tremor manū ciphū ⁊ bolū tenentis: imp: effusio vultus exterioris sup̄ cibaria cū totius oculis: quā comitatur effusio vultus interioris sup̄ escam: q̄ est q̄ sic anim⁹ ad cibum ardore trahit/ vt aliqd̄ cogitare non sinat.

Decimaquinta nola est: inordinatio in scindēdo panē/ masticādo cibū ⁊ sumēdo: etiā ad sanitatē corpis quāto cibo honestius ⁊ ordinatius ingerit/ tanto facilius ⁊ salubri⁹ digeritur.

Decimasexta nola est: brachia erigere (guot bossen triben) Sunt q̄ cū ad edēdū p̄siderint/ inq̄ra q̄dam agitātōe ⁊ p̄fusione mēbroꝝ/ interpretantia animi sui designāt: caput excutiūt/ brachia erigūt/ manus in altū expādūt: ⁊ nō sine magna turpitudine: q̄si totū epulū sint absorpturi/ ingētes q̄dam conatus ⁊ gestus indecoros ostendūt.

Decimasextima nola est: oculis ⁊ manib⁹ circūcurrere. Sunt qui vno loco sedētes oculis ⁊ manib⁹/ q̄ p̄pe ⁊ q̄ longe oia circūcurrūt: sicut panes ⁊ minuit: vinā in calices ⁊ patras effundūt/ discos in gūz circūducūt: ⁊ velut rex sup̄ obsessam ciuitatē assultū factur⁹ dubitant vbi p̄mū expugnatōem aggrediant/ dū simul in omni pte irruptiōem facere p̄cupiscunt.

Decima octaua nola est: curiose q̄ in mēsa sunt inspicere. Nō decet (sibi n̄cipue) vt ipudēter ea q̄ ap̄d alios agūt circūlustrādo aliq̄s p̄spiciat. ⁊ vt poti⁹ pudice demissis lumib⁹/ ea t̄m q̄ sibi apposita sit attēdat.

Decimanona nola est: mēsam fedare. Quidā iter comedēdū dū scutellas eromare volūt/ q̄drata ferculoz frustra adipē siue saginā sup̄roratā distillatā mēsalib⁹ inuoluūt aut sup̄inijciūt/ donec nec̄ cuiuscūq̄ interiorib⁹ ea q̄ remorsērat in p̄stinū locū reponāt.

Uicesima nola est: digitos poculis immergere. Sunt alij q̄ bibēdo mediotenus digitos poculis immergunt.

Uicesimā prima nola est: vinctas manus ad vestimēta sua detergere/ ⁊ rursus ad cibaria tractāda redire.

Uicesimā secūda nola est: piscari in scutella. Alij sunt q̄ nudis artibus coclearis vice olera sua piscant/ ita vt in codē iure ⁊ manus absolutōem/ ⁊ venter refectionē q̄rere videantur.

Uicesimatertia nola est: morsellū cibarijs immittere. Sunt q̄ semis corrosas crustas ⁊ p̄morfas colliridas cibarijs iterādo infigūt/ ⁊ reliq̄as dentū suoz offas facturū in poculis dimergūt.

Uicesimaquarta nola est: digitos inter sumēdū cibū ori p̄fundius immergere/ ⁊ cibū ori q̄si farcimen esset faciendū certatim ingerere.

Uicesimaquinta nola est: panē ore interere (mit dem mul inbrocken) quasi os vicem cultri gerat,

Gulosozum

Quicquid panem ore acere/cum ouum veniet edendum. Sicut
quod pulchrum intingant scissum panem ouo/dentibus cum pacuant.

Quicquid septima nola est: cum crepitu vitri aut poculi bibere (es
myos ryllen das das glas kraecht) Mentior si non ex eis quod erat arctissi-
me religionis professores audierim hunc dum biberint fieri crepitu.

Quicquid octava nola est: bibere cum lachrymarum effusione.

Quicquid nona nola est: bibere ut inde ex angulis oris per barbam des-
fluat usque in oram vestimenti eius.

Trigesima nola est: bibere cum suspirio et quasi defectu anhelitus.

De sunt fratres alie nola quibus fatui huius generis prout dinosci: quibus labo-
re non pro cuius in quibus ex summa virtute Lugdu. Hugone de sancto Vi-
ctore et alijs. Non tamen ita quoniam sciam esse plures alias: vix ex his in notis
ciam aliorum facile poterit pueniri: dum quibus mores suos et suorum diligen-
ter considerat. Sed nosse non sufficit: quoniam potius nitendum est stulticia hanc exter-
minare: quoniam tanta mala (quod recitauit) inferunt: ebrietate videlicet sensus/mul-
tas passiones multas: sed et multiloquum/garrulitate et immudiciam.
Eodem patet esset si histeret: nimirum cuius nocet passum corpori et aie/fas-
me et rebus (leib vnd sel/er vnd guot) Dic mihi quomodo et vnde est quod in tam
opulenta ciuitate et optimo loco sita tot paupes ciues reperiunt: Non profe-
cto aliunde quam quod crapule et potationi indulget in stibus quas pumptas ha-
beret ad omnem voluptate. Et quomodo in quibus ex his patiuntur damna: Hoc modo
quod absumunt lucra preterita/negligunt presentia et impediunt futura. Preteri-
ta in qua lucra absumunt: exponere enim oportet per lapardum vnum aut dena-
rios octo pro praedio: quibus plus lucratus est. porro die illo quo manet in
pauio ociosus/negligit denarios sex/aut. xij. domi: sed et famuli negli-
gentiores sunt in opere. tandem impedit ne crastina ita seruenter et libenter
intredat labori sicut si presentie voluptati non intredisset. Nimirum ebrius factus
cogit mane serius surgere. Quid multa est puerbiu: Post multa fes-
ta non succedit bonus dies laboris. Taceo quod vrorum puabitur alimenta cum
tota familia. Inde puenit ut quod diuites sunt artifices depauperent: et quod
paupes sunt nunquam ditescant: et hec quidem corporis nocumenta. Quod detri-
mentum honoris et fame inde pueniat/in patulo est: quemadmodum enim ebri-
osi infames sunt ridiculi omnium/nemo est quod nesciat: nam et omnes cum puerum
appellant. Porro de aie piculo dico: quod illo neglecto quod castiget gastris
margia/frustra vita spiritualis attetatur. De quod minimum bonum sit ieiunium:
Esto tamen maxime necessarium: sicut facere ignem. minimum est in arte coque-
di et tamen maxime necessarium: nisi enim huius feceris/frustra ad coquendum te ac-
tinges. Tandem de corporis damnis: vides quod cito senescant/cecant/turbent/
paralisi et apoplexia perciant/surdastri efficiunt. Ulex de his omnibus au-
di quod dicat in ppendio beatus Augustinus. Ebrietas (inquit) auferit memori-
am/dissipat sensum/fundit intellectum/peccat libidine/inuolunt lingua
corrupt sanguinem/omnia membra debilitat/vita diminuit et omnem salutem

Turba. XVII. VII

exterminat: & de qdem. Quid em̄ Noe illū viz disciplinātū q̄ annis
secentū pudēda sua nō legit̄ patefecisse/ri. Jiculū effecit filio suo Ebaz
plane vinū. i. ebrietas (prassen) ait Hierony. ad oceanū. Quid Loth/
quē turpissima illa & a deo maledicta Sodoma puertere nō potuit/
vt lubricus fieret/lubricū vt filias cognosceret effecit/ebrietas (praf/
sen) Quid scitissimo illi Joāni caput āputavit: vinū & ebrietas. He/
rodus & puiuar. Quid filios isrl̄ ad idololatriā & choreā an̄ vitulū in
duxit: Sedit ips̄s māducare & bibere & surrexerūt ludere. Quid tan/
dem diuitē in infernū intrusit: qz bonus soci⁹ erat (vnd tranck als ein
gesell: darumb sitzt er in der hell) Excute ḡ nolā o frater/ ne & tu pe/
reas. Et q̄io: Unico cultello abscinde illas oēs. Et qd̄ est illud: s/ vt
finē ppter quē māducare debes attēdas: & m̄ erigētā huius finis me/
dia modereris rōnabilr. Et q̄s finis manducādi: vt viuere possis: et
exercere opa debita p̄ dei glā/ & salutē aie tue: nō vt delecteris. Scdm̄
hoc igit̄ tantū & toties & taliter comede quātū hic finis erigit: Si vs/
tra citraq; feceris peccabis. Rogemus dñm.

Fer. ij. post Oculi. xix. Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. i. Euangelium.

Decima septima turba stultoz ē p̄tempoz pauper/ (gelt
narren) Sūt q̄ paupes ppter paupertatē p̄temmū: diuites
aut̄ magnificant. Dinoscunt̄ aut̄ hi p̄ seprē nolā:
Prima nola est: paupes nō honorare/ s; diuites. Nul/
lum honorē paugib/ s; diuitib/ p̄ diuitias p̄cise exhibēt. Stulti vti/
q; nesciētes debitā honoris cām: q̄ v̄tus est s̄m Aristotelē/ nō diuitie.
V̄tus in q̄ p̄ta vel aliena: ideo honorant̄ plati. p̄ v̄tutē dei & cōi/
tatis/ q̄z vicē gerūt: & domini parētē/ qz participiū hnt̄ diuini. do/
minij & paupertatis: & senes/ qz signū hnt̄ v̄tutis: & diuites/ qz portiozem
locū hnt̄ in cōitate/ his respectib/ s; honorare: nō at̄ p̄ diuitias. Al̄s
notant̄ ab ap̄lo Jacobo de p̄sonaz acceptōe: d̄t em̄ cap. ij. Nolite fr̄es
mei in p̄sonaz acceptōe habere fidez dñi nostri Jesu christi glē. Etem̄
si introierit in p̄uentū vestz vir aureū anulū hns in veste cādida: in/
troierit aut̄ & paup̄ in sordido habitu. et intēdatis in cum q̄ indur⁹
est veste p̄lara: & direritis ei: tu sede h̄ bñ. Paup̄i aut̄ dicatis: Tu sta
illuc: aut̄ sede sub scabello pedū meoz. Nonne iudicatis apud vosmet
ip̄os: & facti estis iudices cogitationū iniquaz. Vide Tho. in quodl̄
bet. x. ar. xij. Hoc mix in modū detestā b. Hieronym⁹ in trāsitu suo.
Non inq̄t suis discipulis plus diuitē honoretis q̄ pauperē/ nisi meli/
or sit: q̄n̄ immo (vt verius dicā) multo plus pauperē honoretis: reluz
cet em̄ in paup̄e imago Jesu christi/ in diuite aut̄ mūdi. Omnes nos
sumus ex vna carnis radice geniti: oēs inuicē sumus membra in vno
corpore/ cuius caput est Jesus christus. Quid ḡ plus honoris meruit
S ij